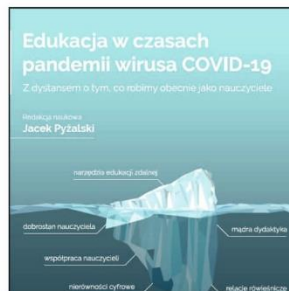
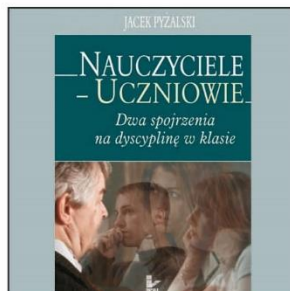
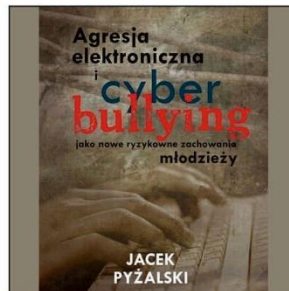

NAJLEPSI Z NAJLEPSZYCH

PRZEDSTAWIAMY PROFESORA JACKA PYŻALSKIEGO

Łódzkie Centrum
Doskonalenia Nauczycieli
i Kształcenia Praktycznego

PRZEDSTAWIAMY:

JACEK PYŻALSKI

REDAKCJA: TOMASZ MISIAK

REDAKCJA TECHNICZNA: DOROTA CERAN I JOANNA CYRAŃSKA

PROJEKT OKŁADKI: KRYSZYNA JANKOWSKA

© ŁÓDZKIE CENTRUM DOSKONALENIA NAUCZYCIELI
I KSZTAŁCENIA PRAKTYCZNEGO 2021

WYDAWNICTWO I PRACOWNIA POLIGRAFICZNA
ŁÓDZKIEGO CENTRUM DOSKONALENIA NAUCZYCIELI
I KSZTAŁCENIA PRAKTYCZNEGO
90-142 ŁÓDŹ, UL. KOPCIŃSKIEGO 29
TEL. (42) 678 33 78, FAX. (42) 678 07 98
e-mail: kontakt@lcdnikp.elodz.edu.pl
www.wckp.lodz.pl

WSTĘP

Profesor Jacek Pyżalski należy do grupy najwybitniejszych pedagogów w Polsce. Mieliśmy zaszczyt gościć go wielokrotnie na organizowanych przez Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego ogólnopolskich konferencjach „Przemiany w edukacji zawodowej w kontekście relacji: szkoła – rynek pracy”. Profesor Jacek Pyżalski prowadził podczas tych konferencji spotkania seminaryjne dotyczące metod uczenia się, metod kształcenia oraz technik dydaktycznych ukierunkowanych na aktywizację uczących się, gdyż specjalizuje się między innymi w opracowywaniu i wdrażaniu do praktyki edukacyjnej metod kształcenia stymulujących aktywność uczących się, technik dydaktycznych otwartych na dialogowanie nauczyciela z uczniem, jest edukatorem innowatorem, który wyzwala kreatywność uczących się. Wystąpienia profesora Jacka Pyżalskiego były zawsze odbierane przez nauczycieli i dyrektorów szkół z ogromnym zainteresowaniem, przyjmowane entuzjastycznie, wręcz owacyjnie, jest on bowiem osobowością unikatową w polskiej pedagogice i dydaktyce: z jednej strony uczonym, który prowadzi badania i publikuje prace, a z drugiej strony nauczycielem nauczycieli, który pokazuje, jak można rozwiązywać różne problemy edukacyjne poprzez stosowanie prostych technik oddziaływania na innych. Jest człowiekiem, z którym każdy nauczyciel chce rozmawiać, który budzi sympatię, gdyż mówi o sprawach trudnych prostym językiem. Dlatego zapotrzebowanie ze strony nauczycieli i dyrektorów szkół na prowadzone przez niego zajęcia było zawsze bardzo duże. Profesor Jacek Pyżalski zaznaczył swoją innowacyjność w myśleniu i działaniu pedagogicznym także w ramach procesów dotyczących integralności kształcenia ogólnego i zawodowego. Był zawsze potrzebny nauczycielom poszukującym. Na odnotowanie zasługuje

jego współdziałanie z Nauczycielskim Zespołem Postępu Pedagogicznego, bardzo owocne spotkania z pracownikami Łódzkiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego, dotyczące wspierania doradców metodycznych i konsultantów. Działalność profesora Jacka Pyżalskiego jest wielostronnie ukierunkowana, należy on do wybitnych nowatorów, twórców różnorodnych koncepcji edukacyjnych, odnoszących się do metod kształcenia, technik kształcenia, technik oddziaływania na uczących się, tworzenia w szkole klimatu edukacyjnego, który pozwala na aktywizację grup uczących się, grup zadaniowych, całej klasy. Profesor Jacek Pyżalski jest czołową postacią w świecie naukowym, która od wielu lat zajmuje się sprawami informatyzacji i przeciwdziałania cyberprzemocy. Jego liczne innowacyjne książki i inne publikacje były odbierane ze szczególnym zainteresowaniem zarówno przez informatyków, jak i przez terapeutów oraz przez inne osoby zajmujące się procesami wychowawczymi. Osiągnięcia profesora Jacka Pyżalskiego zostały dostrzeżone i docenione przez Kapitułę Konkursów Innowacyjnych Łódzkiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego, która wielokrotnie wyróżniała go za działalność w różnych obszarach edukacji. Z przyjemnością prezentujemy dorobek i postać profesora Jacka Pyżalskiego w zeszycie „Dobrych Praktyk. Innowacji w edukacji” - „Najlepsi z najlepszych”!

Janusz Moos

*dyrektor Łódzkiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli
i Kształcenia Praktycznego*

Przedstawiamy ...

Jacek Pyżalski

„Nauka w szkołach powinna być prowadzona w taki sposób, aby uczniowie uważali ją za cenny dar, a nie za ciężki obowiązek.”

Albert Einstein

PROFESOR JACEK PYŻALSKI - NAUKOWIEC I NAUCZYCIEL

NAUCZYCIELI

Profesor Jacek Pyżalski to zaprzyjaźniony od lat z Łódzkim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego znakomity i wybitnie twórczy pedagog, zaangażowany w pracę Rady Programowej ŁCDNiKP, nagrodzony przez kapitułę dorocznego Podsumowania Ruchu Innowacyjnego w Edukacji tytułami honorowymi: Lider w Edukacji (2010), Mistrz Pedagogii (2012), Multiinnovator (2015), Homo Creator (2017), Złotym Certyfikatem „Mistrz Pedagogii” (2018) oraz najwyższym trofeum - statuetką Skrzydła Wyobraźni za całokształt działań naukowych i wdrożeniowych (2018). Jest znakomitym edukatorem - innowatorem. Specjalizuje się w opracowywaniu i wdrażaniu do praktyki edukacyjnej metod kształcenia stymulujących aktywność uczących się oraz technik dydaktycznych otwartych na dialogowanie nauczyciela z uczniem. Będąc uczonym, który prowadzi badania i publikuje prace, jest zarazem „nauczycielem nauczycieli”, który

pokazuje, jak można rozwiązywać trudne problemy edukacyjne poprzez stosowanie prostych technik oddziaływania na innych.

Dr hab. Jacek Pyżalski, profesor UAM jest pracownikiem naukowym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, pracuje w Zakładzie Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych na Wydziale Studiów Edukacyjnych. Współpracuje z Krajowym Centrum Promocji Zdrowia w Miejscu Pracy - jednostką organizacyjną Instytutu Medycyny Pracy im. prof. Jerzego Nofera w Łodzi, zespołem interdyscyplinarnym, w ramach którego lekarze, specjaliści zdrowia publicznego, pedagodzy i socjologowie zajmują się tym, co pracodawcy mogą zrobić na rzecz zdrowia pracowników, w różnych sferach: stresu, wypalenia zawodowego, ale też aktywności fizycznej, palenia tytoniu, alkoholu w miejscu pracy. Zespół ten prowadzi badania, dotyczące pracodawców i ich działań oraz pracowników i ich oczekiwań, ale też wprowadza różnego rodzaju rozwiązania i programy, zachęcając pracodawców, by realizowali ideę promocji zdrowia w miejscu pracy. W 2009 r. prof. Jacek Pyżalski otrzymał nagrodę zespołową Światowej Organizacji Zdrowia za szczególne osiągnięcia w dziedzinie badań dotyczących promocji zdrowia - za prace wykonane w Instytucie Medycyny Pracy w Łodzi. Prof. Jacek Pyżalski jest pomysłodawcą, kierownikiem i wykonawcą ponad sześćdziesięciu międzynarodowych i krajowych projektów badawczych, w obszarze obejmującym: zachowania ryzykowne dzieci i młodzieży, zdrowie psychiczne nauczyciela, funkcjonowanie dzieci i młodzieży online, edukację zdalną. Kieruje polską częścią największych europejskich badań dotyczących funkcjonowania młodych ludzi online, są to badania EU Kids Online i ySkills. Jednym z wielu niezmiernie ważnych dla edukacji działań prof. Jacka Pyżalskiego było aktywne wsparcie dla nauczycieli w czasach kryzysowej

edukacji medialnej, poprzez stworzenie w kwietniu 2020 r. pierwszego polskiego e-podręcznika metodycznego dotyczącego kształcenia na odległość („Edukacja w czasach pandemii wirusa COVID-19. Z dystansem o tym, co robimy obecnie jako nauczyciele”). W roku 2015 r. prof. Jacek Pyżalski uczestniczył w gronie ekspertów współpracujących z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji i Ministerstwem Edukacji Narodowej w zakresie szkolenia liderów profilaktyki przemocy w szkołach. Współpraca polegała na przygotowaniu treści programów szkoleniowych, materiałów edukacyjnych oraz przeszkoleniu ok. 200 liderów z całego kraju. W roku 2016 r. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu uzyskał ekspercką nominację instytucjonalną do nagrody Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji EDUInspiracje 2016, za projekt opracowany i koordynowany przez prof. Jacka Pyżalskiego, a zrealizowany przez Wydział Studiów Edukacyjnych we współpracy ze Szkołą Polską w Reykjavíku w Islandii, w ramach Funduszu Stypendialnego i Szkoleniowego (Norway Grants) w latach 2014 - 2016. Projekty były oceniane według kryteriów Komisji Europejskiej w zakresie wyboru najlepszych praktyk.

Prof. Jacek Pyżalski jest członkiem Rady Centrum Edukacji Obywatelskiej; honorowym członkiem Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Kadry Kierowniczej Oświaty; wiceprezesem Polskiego Towarzystwa Edukacji Medialnej; członkiem Kapituły Konkursu im. Joanny Kubiak „Nauczyciel - mediator”, prowadzonego przez Stowarzyszenie Interwencji Prawnej; członkiem Rady Programowej Naukowej Pase PASE - Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Jakości w Nauczaniu Języków Obcych; członkiem powołanego przez Dyrektora Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej (Państwowy Instytut Badawczy) zespołu doradczego, który zajmuje się wspieraniem wdrażania

szerokopasmowego internetu w polskich szkołach w ramach Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej; członkiem głównego zespołu eksperckiego powołanego przez MEN do zaprojektowania przeprowadzenia badań dotyczących funkcjonowania systemu oddziaływań profilaktycznych w Polsce w ramach projektu „System oddziaływań profilaktycznych w Polsce - projekt zwiększenia skuteczności i efektywności działań profilaktycznych w Polsce” (prowadzone w latach 2016 – 2018 prace eksperckie obejmowały m.in. opracowanie koncepcji i kluczowych podstaw diagnozy, ekspertyzy dostarczyły MEN, samorządom i szkołom informacji i rekomendacji dotyczących uwarunkowań prawno-administracyjnych, jakości i form działań profilaktycznych, uwarunkowań społeczno-kulturowych i mechanizmów finansowania profilaktyki zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży); pomysłodawcą i koordynatorem prac zespołu organizującego przygotowanie konkursu fotograficznego EDU.JA dla uczniów szkół wielkopolskich i studentów Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM; ekspertem współpracującym od 2014 r. z Europejskim Funduszem Rozwoju Wsi Polskiej w ramach programu Youngster (nauka języka angielskiego uczniów z obszarów defaworyzowanych; ekspertem współpracującym od 2019 r. z Fundacją Dajemy Dzieciom Siłę (d. Fundacja Dzieci Niczyje) w ramach programów Bezpieczna Szkoła+ oraz Safer Internet.

Prof. Jacek Pyżalski trzykrotnie został umieszczony na Liście 100, w gronie wyróżnionych za działalność na rzecz rozwoju umiejętności cyfrowych w Polsce. Była to nagroda Kapituły Polskiego Szerokiego Porozumienia na Rzecz Rozpowszechnienia Umiejętności Cyfrowych. W 2012 r. jego książka „Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży” zdobyła - jako Książka Roku - nagrodę internautów. Książka ta była

pokłosiem badania przeprowadzonego na reprezentatywnej próbie, obejmującej 2148 piętnastolatków z całej Polski. Duże badanie ilościowe zostało poprzedzone trudnymi badaniami wstępnymi, jakościowymi - wywiadami z młodymi ludźmi, sprawcami bądź ofiarami cyberprzemocy i dopiero na podstawie badań jakościowych stworzono narzędzia ilościowe, służące identyfikacji przyczyn, powiązań i skutków całego zjawiska. W 2018 r. prof. Jacek Pyżalski otrzymał prestiżową nagrodę im. prof. Tomasza Hofmoka w kategorii „Społeczeństwo Informacyjne”, przyznaną za całokształt działalności na rzecz budowy w Polsce społeczeństwa informacyjnego, w tym implementację wyników badań w praktykę społeczną. Wyróżnienie zostało wręczone podczas jubileuszowej gali zorganizowanej z okazji 25-lecia Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej (Państwowego Instytutu Badawczego).

W 2019 r. prof. Jacek Pyżalski został laureatem prestiżowego konkursu „Doskonałość w nauce - użyteczność w praktyce”. Zorganizował go Poznański Park Naukowo-Technologiczny z okazji 100-lecia Uniwersytetu Poznańskiego, aby „wyróżnić i uhonorować tych, których praca przyczyniła się do sławy i mocnej pozycji Poznania jako ośrodka naukowego, czyli wybitnych naukowców Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu”. Jak zaakcentowali organizatorzy, „kapituła konkursowa poszukiwała wyjątkowych ludzi i spośród 10 nominowanych wyłoniła czterech laureatów”, reprezentujących obok pedagogiki także chemię, matematykę i informatykę oraz geografię. Prof. dr hab. Jacek Pyżalski został nagrodzony jako „koordynator 60 krajowych i międzynarodowych projektów badawczych, głównie dotyczących zachowań ryzykownych młodzieży, trener w obszarze komunikowania oraz ekspert edukacji medialnej, naukowiec, którego

zainteresowania badawcze to agresja elektroniczna, komunikacja w szkole i cyberprzemoc wśród młodzieży”. Badania prof. Jacka Pyżalskiego przyciągają uwagę mediów. Udzielał wywiadów poświęconych swoim projektom badawczym redakcjom „Gazety Wyborczej”, „Polityki”, „Do Rzeczy”, „Tygodnika Powszechnego”, „Życia Uniwersyteckiego”, „Dziennika Łódzkiego”, „Dobrych Praktyk. Innowacji w edukacji”, TVN, Telewizji Polskiej, Telewizji Polsat (opr. Tomasz Misiak)

PROFESORA JACKA PYŻALSKIEGO REFLEKSJE O EDUKACJI

O metodach kształcenia stymulujących aktywność uczniów

Mam takie przekonanie, takie motto, a właściwie dwa. Pierwsze, że wszystko w pracy dydaktycznej czy wychowawczej tkwi w szczegółach, o których chyba zbyt rzadko mówimy, tymczasem tutaj, co wiem z doświadczenia, „malutka śrubka” może zdecydować o tym, czy coś zadziała, czy nie. A drugie, szczególnie pomocne w sytuacjach trudnych wychowawczo, że jak się pracuje z trudnym uczniem, to jedynym zachowaniem, na które mamy wpływ na początku, jest nasze własne zachowanie. Często pragnąc zmienić wychowanka zapominamy, że sami, jako pierwsi, musimy zrobić jakiś ruch na początku. Muszę powiedzieć, że zacząłem zbierać te metody trochę z bezradności, kiedy pracowałem w placówce resocjalizacyjnej i nie wiedziałem, jak pracować, nie wychodziło mi. Szukałem więc jakichś rozwiązań, rozglądałem się, kto coś robi sensownego, co mogę zmienić. I jak zaczęło mi to trochę wychodzić - zaczęło mnie pasjonować. Taki był początek... Ale w tej chwili też szukam, przyglądam się różnym rozwiązaniom, także tym, które poznałem przed laty, próbuję tworzyć ich nowe wersje, czy to pracując z zespołami badawczymi lub nauczycielskimi, czy bezpośrednio

z młodzieżą. Ale też bardzo sobie cenię ludzi, którym te swoje rozwiązania pokazuję, bardzo poważnie ich traktuję, jako użytkowników. I strasznie zawsze jestem ciekaw ich relacji, kiedy się spotykamy albo gdy oni do mnie piszą. Zarówno ich sukcesy, jak i niepowodzenia wzbogacają metodę, bo już wiem, jakiego błędu się strzec. A co mnie szczególnie cieszy i zadziwia, jeśli chodzi o te wszystkie rozwiązania? Że najtrudniej jest wymyślić rozwiązania najprostsze. A to one właśnie bywają najskuteczniejsze! Na przykład w odniesieniu do początków i zakończeń zajęć, o których lubię mówić wykorzystując metaforę Horacego – „od jajka do jabłka” – nawiązującą do tego, od że Rzymianie rozpoczynali ponoć ucztę od jedzenia jajek, a kończyli ją jedzeniem jabłek. To były dla niego ważne, godne uwagi elementy uczy. I teraz, jeśli spytamy kogokolwiek, kto długo uczy, na dowolnym etapie, od przedszkola do szkoły wyższej, czy ważny jest początek zajęć i koniec zajęć, to raczej nikt nie zaprzeczy. Bo początek to granica, koncentracja, gotowość do zaangażowania się, zaciekawienie. A końcówka – podsumowanie, powiązanie nowych informacji z wiedzą wcześniejszą, skonstruowanie czegoś, skoro mówimy o konstruktywistycznym podejściu. To jest dość oczywiste na pewnym poziomie ogólności. Ale jeśli spytamy o konkretne pomysły na początek i koniec, to nagle robi się znacznie trudniej. Ja, gdy przed laty zacząłem się tym zajmować, to pomysły na początek zajęć znałem... dwa! A na koniec – jeden, typu „podsumujmy, co dzisiaj robiliśmy”. Tylko tyle umiałem. No, to zostałem kolekcjonerem, zacząłem szukać, w różnych miejscach, nie tylko w szkole, także na przykład na konferencjach, kiedy ktoś cudem zrobił coś takiego, że wciągnął słuchaczy. I przenosiłem to do klasy, próbowałem robić. To były różne rzeczy, niekiedy prześmieszne. Na przykład na początek lekcji - pudełko, w którym są powiązane z nią przedmioty. Ale

najpierw wiedziałem tylko, że to może być pudełko, dopiero później zacząłem szukać, co może w nim być, że na przykład wszystko z jakiegoś kraju albo z jakiegoś regionu Polski, albo rzeczy zaskakujące dla tego, kto je wyciągnie, żeby nie wiedział, co to jest, żeby musiał się zastanowić, pogłówkować... Teraz o tym pudełku, które wiele lat temu zobaczyłem w prostej wersji, dzięki swoim doświadczeniom i doświadczeniom innych osób, wiem już bardzo dużo i mogę o nim mówić przez godzinę, a nie jak kiedyś przez pięć minut, ponieważ obrosło doświadczeniami, moimi i innych. Najprostsze na świecie rozwiązanie, że można coś położyć na ławce, co uczniowie znajdą, jak wejdą do klasy i czym się zainteresują na samym początku lekcji, stosowała moja nauczycielka biologii z Kędzierzyna-Koźła. Poznałem je jako uczeń. Ale kiedy stoję teraz przed 200-osobową grupą nauczycieli i pytam, czy zdarzyło się im, kiedy byli uczniami, że coś na początku lekcji leżało na ławce, to ręce podnoszą... dwie osoby. Dlaczego się tego powszechniej nie stosuje, skoro jest takie proste? Właśnie dlatego, że najprostsze rzeczy wprawdzie najlepiej wychodzą, ale wymyślić je najtrudniej. Ja zbieram je od lat, mam ich dużo, przekazuję je innym i dostaję mnóstwo informacji zwrotnej, że to się przydaje, co najbardziej mnie cieszy. Przydaje się i pomysł z pudełkiem, które każdy wypełnia stosownie do tematu, i pomysł, żeby rozpocząć lekcję od wyświetlenia jednego zdjęcia, skoro w większości klas jest teraz rzutnik. Każdy uczeń je zobaczy, wchodząc do klasy. Oczywiście od nauczyciela zależy, jakie zdjęcie wybierze, jakie zada w związku z nim pytania, bo sama metoda to dopiero szkielet, który trzeba odpowiednio obudować wiedzą z przedmiotu, wiedzą dydaktyczną i tak dalej.

O cyberprzemocy wśród młodzieży

Zajmuję się tymi zagadnieniami od 2008 roku, kiedy to zorganizowaliśmy z Łodzi pierwszą konferencję, z udziałem przedstawicieli 21 krajów, pierwszych badaczy tego typu problemów. Bo na świecie się o nich mówi mniej więcej od 2005 roku. Jak to z tym jest? Wiemy teraz dużo więcej niż na początku. Po pierwsze wiemy, że wbrew obiegowym opiniom to mniejszość, a nie większość młodych ludzi „wchodzi” w cyberprzemoc, jako sprawcy czy ofiary agresji, kilka procent, co najwyżej kilkanaście. Po drugie wiemy, że to, co młodzież robi w internecie jest mocno powiązane z tym, co robi poza internetem. Czyli bardzo często ci, którzy są sprawcami lub ofiarami cyberprzemocy są również sprawcami lub ofiarami tradycyjnej przemocy rówieśniczej. Internet jest zatem tylko obszarem pewnych negatywnych działań młodych ludzi, a nie ich przyczyną. Dodam, że w badaniach ja z moimi zespołami jesteśmy już na takim etapie, że nie tylko mówimy, jak jest, ale staramy się powiedzieć, dlaczego tak jest, szukamy tutaj psychologicznych mechanizmów i szukamy rozwiązań. Tematyki tej dotyczyły dwie moje książki: „Agresja elektroniczna wśród dzieci i młodzieży”, wydana w roku 2011 oraz „Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży”, wydana w roku 2012. Ta druga na tamten czas podsumowywała wszystko, nadawała całemu zjawisku nowy wymiar teoretyczny, bo ono wymagało nazwania, typologii. Książka była pokłosiem badania przeprowadzonego na reprezentatywnej próbie, obejmującej 2148 piętnastolatków z całej Polski. To duże badanie ilościowe zostało poprzedzone trudnymi badaniami wstępnymi, jakościowymi – wywiadami z młodymi ludźmi, którzy byli sprawcami bądź ofiarami cyberprzemocy. I dopiero na podstawie badań jakościowych zostały stworzone narzędzia ilościowe,

służące identyfikacji przyczyn, powiązań i skutków całego zjawiska. Za całokształt prac dotyczących problematyki cyberprzemocy otrzymałem nagrodę im. prof. Tomasza Hofmoka – „Budowanie społeczeństwa informacyjnego”, przyznaną mi przez Naukową i Akademicką Sieć Komputerową Państwowego Instytutu Badawczego z okazji jego 25-lecia. Od lat badam funkcjonowanie młodych ludzi w społecznej przestrzeni, zarówno w aspekcie konstruktywnym, pozytywnym, jak i w aspekcie negatywnym, destruktywnym, pod kątem różnego rodzaju dysfunkcyjności, takich jak cyberprzemoc czy problematyczne używanie internetu. Nagroda była uhonorowaniem tej długoletniej pracy badawczej, chociaż nie tylko badawczej, bo wraz z zespołem - z różnymi zespołami - realizowaliśmy też sporo projektów wdrożeniowych, jak na przykład dwuletni projekt Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, gdzie tworzyliśmy program przeciwdziałania cyberprzemocy i testowaliśmy go. Zawsze staram się bowiem „stać jedną nogą” w badaniach podstawowych, a drugą w praktycznych rozwiązaniach.

O problemach wychowawczych i „trudnych” relacjach z uczniami

Czasami naprawdę dużo nie trzeba. Ja w ogóle mam przekonanie, że nawet w sprawach trudnych wychowawczo, które pomagam rozwiązywać albo sam rozwiązywałem, czasami w sprawach pozornie beznadziejnych, bardzo proste rzeczy działają, a nawet – powiedziałbym – najczęściej te proste rzeczy działają. Czasami umiejętność, na przykład, zachowania relacji z uczniem, który dużo nabroił, jest już bardzo terapeutyczna, a najtrudniejsza tak naprawdę dla kogoś, kim targają emocje. Relacja w ogóle jest chyba najistotniejszą rzeczą w edukacji, ludzie szukają często technik do pracy z drugim człowiekiem, a tak naprawdę kontakt z drugim człowiekiem znaczy

dużo więcej niż techniki pracy z nim. Generalnie, interesuje mnie praca z uczniem z tak zwanym zaburzonym zachowaniem czy problemowym zachowaniem, sporo badań przeprowadziliśmy w tym obszarze. Co może zrobić nauczyciel pracując z dzieckiem, które sprawia problemy, ale też przeżywa problemy? Ja tutaj, podobnie jak w dydaktyce, szukam rozwiązań, które są małe, a dopiero potem składają się na coś większego. To jest właściwy kierunek, gdyż bardzo łatwo w sprawach wychowawczych i w ogóle pedagogicznych wygłosić mnóstwo pięknych słów na wysokim poziomie ogólności, nie schodząc już później na poziom codzienności. Tymczasem potrzebne są metody, które tylko wydają się proste, ale należy je sensownie stosować, rozumiejąc ich społeczne działanie. Weźmy na przykład metodę „słój z makaronem”, w której nagradza się grupę symbolicznie, wypełniając słój makaronem, kiedy dobre rzeczy się dzieją. To zwykle integruje grupę, supermetoda! Sam stosowałem ją wiele razy, wielu osobom ją pokazywałem. Ale uwaga – w każdym podręczniku, między innymi amerykańskim, znajdziemy informację, żeby wyciągać makaron, kiedy jest źle. A to jest bez sensu, ja wiem doskonale, że ta metoda zaczyna wtedy być szkodliwa. Bo uczniowie pytają: przez kogo straciliśmy ten makaron? I zamiast integracji jest dezintegracja grupy!

O współpracy z ŁCDNiKP

Ja przede wszystkim cenię Centrum jako takie miejsce autorskie, zarówno dyrektora Janusza Moosa, jak i całego zespołu, w którym wiele osób ma autorskie pomysły i one potem pod wspólnym „parasolem” układają się w jedną spójną całość. Cenię Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego również za to, że jest miejscem, które promieniuje wspieraniem całego otoczenia edukacyjnego. Na przykład ruch innowacyjny, fakt, że zostaje nagrodzonych tyle osób, których często nikt inny nie docenia, chociaż robią świetne rzeczy w środowisku, w swoich placówkach, pracując z młodzieżą czy z dorosłymi. Wartość współpracy z Centrum polega dla mnie także na tym, że jest to miejsce integracji różnych środowisk i placówek, pewien rodzaj forum rozmowy wszystkich uczestników procesu edukacyjnego.

Przesłanie dla nauczycieli

Co do moich relacji, mojego porozumienia z nauczycielami: ja zawsze im mówię, ale też mówię to sobie, że nie da się nie popełniać błędów pracując

z drugim człowiekiem. A my z przyjęciem tego do wiadomości miewamy problem w środowisku edukacyjnym. Tymczasem ja się naprawdę wielu rzeczy na błędach nauczyłem. I bardzo sobie cenię doświadczenia nauczycieli, także tych, którzy mówią, że coś im nie wyszło, bo staram się wtedy z nimi pomyśleć konstruktywnie, gdzie są te słabe punkty.

Na podstawie rozmowy dyr. Janusza Moosa z prof. Jackiem Pyżalskim – „Relacja jest najistotniejszą rzeczą w edukacji”, opublikowanej w periodyku ŁCDNiKP „Dobre Praktyki. Innowacje w edukacji” nr 25/wiosna 2019, opracował Tomasz Misiak

Z PROFESOREM O JAJKACH I JABŁKACH

Kiedy dyr. Janusz Moos poprosił prof. Jacka Pyżalskiego o wygłoszenie w Łódzkim Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego wykładu na temat technik dydaktycznych i chwytów pedagogicznych stymulujących aktywność i motywację uczących się, profesor mówił o jajkach i jabłkach. Pomyłka? W żadnym wypadku! Było to nawiązanie do Horacego, który pisząc o ucztach w starożytnym Rzymie podkreślił, że przebiegają one „ab ovo usque ad mala”, czyli... Ano właśnie, od jajka „na apetyt” na początku do jabłka „na trawienie” na końcu. Ucztę dydaktyczną, jaką jest lekcja, też zdaniem prof. Jacka Pyżalskiego należy w odpowiedni sposób rozpocząć, aby zaciekać uczących się i skoncentrować ich uwagę na temacie, a także zakończyć, aby „coś z niej wynieśli” w pamięci. Profesor zbiera w związku z tym – od blisko 20 lat, jak obliczył – „początki” i „końce” lekcji. Inne od rutynowych. Pomysłowe, choć w swojej innowacyjności

bardzo proste. Ma ich w swojej kolekcji już prawie 100, wszystkie przetestował osobiście, udostępnił innym pedagogom do przetestowania i przekonał się w efekcie, że działają. O kilku opowiedział podczas spotkania w ŁCDNiKP, z właściwą sobie swadą i poczuciem humoru. Na przykład o pudełku (można je zastąpić walizką), w którym ukryte są pewne przedmioty związane z lekcją. Uczniowie wyciągają je „z ciekawości”, zwyczajnej, ludzkiej, która potem niepostrzeżenie staje się u nich ciekawością poznawczą. Inne chwytły to „sklerotka” czyli karteczka z pytaniem dla każdego ucznia przyklejona pod siedziskiem, „coś na ławce” (nawet spreparowany tasiemiec w słoiku na lekcji biologii), rzucone na ekran zdjęcie, z którego uczniowie mogą intuicyjnie „coś wyczytać”, zanim dowiedzą się od nauczyciela czegoś więcej, kartkówka na koniec lekcji tylko na pozytywną ocenę, jako nagroda dla tych, którzy uważali, przepustka do wyjścia z klasy – kto nie odpowie na pytanie, ten wraca na koniec kolejki... Małą rzeczą, ale dobrze wymyśloną, można dużo osiągnąć, to działa jak dźwignia, czyli mała siła przyłożona we właściwym punkcie i przez to potężna – stwierdził kończąc swój wykład prof. Jacek Pyżalski. Czy przekonał o tym słuchaczy? Bez wątplenia!

Tomasz Misiak

PROF. JACEK PYŻALSKI – WYBRANE PUBLIKACJE

Monografie i książki naukowe

1. Pyżalski J. (red.) - „Ujarzmić szkolne demony, czyli w poszukiwaniu skutecznych strategii wychowawczych”, Łask 2006, wyd. Starostwo Powiatowe w Łasku,
2. Pyżalski J. – „Nauczyciele – uczniowie. Dwa spojrzenia na dyscyplinę w klasie”, Kraków 2007, Oficyna Wydawnicza „Impuls”
3. Pyżalski J., Plichta P. – „Kwestionariusz Obciążeń Zawodowych Pedagoga (KOZP). Podręcznik”, Łódź 2007, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

4. Pyżalski J., Merez Dorota – „Psychospołeczne warunki pracy polskich nauczycieli. Pomiędzy wypaleniem zawodowym a zaangażowaniem”, Kraków 2010, Oficyna Wydawnicza „Impuls”
5. Pyżalski J. – „Agresja elektroniczna wśród dzieci i młodzieży”, Gdańsk 2011, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne
6. Pyżalski J., Roland E. (red.) – „Bullying a specjalne potrzeby edukacyjne. Podręcznik metodyczny”, Łódź 2011, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Łodzi
7. Pyżalski J. – „Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży”, Kraków 2012, Oficyna Wydawnicza „Impuls”
8. Pyżalski J. (red.) - „Edukacja w czasach pandemii wirusa COVID-19. Z dystansem o tym, co robimy obecnie jako nauczyciele”, Warszawa 2020, Wyd. EduAkcja Sp. z o.o. www.edu-akcja.pl
[facebook/programEduAkcja](https://www.facebook.com/programEduAkcja)

Artykuły w periodykach naukowych i publikacjach zbiorowych

1. Pyżalski J. (2002) Wypalenie zawodowe a zdrowie i zachowania zdrowotne pedagogów placówek resocjalizacyjnych, „Medycyna Pracy”, 6; 495-499
2. Pyżalski J. (2002) Stresory w środowisku pracy pedagoga. „Wiadomości Lekarskie”, Supl .1 cz.1 T. 40; 412-417
3. Pyżalski J. (2002) Jak nie stać się ofiarą przestępstwa?, „Edukacja i Dialog”, 146; 3; 48-53

4. Pyżalski J., Wojtaszczyk P. (2004) Aktywność lekarzy służby medycyny pracy w zakresie promowania zdrowia pracujących, „Medycyna Pracy”, 3; 227-232
5. Pyżalski J. (2005) Obrazy i bazgroły graffiti, „Edukacja i Dialog”, 9; 56-60
6. Pyżalski J. (2005) Psychospołeczne zagrożenia zdrowia polskich pedagogów, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Sectio D, Medicina Vol. LX, Supl. XVI, N 4”; 431-435
7. Pyżalski J. (2005) Możliwości promowania zdrowia pracowników profesji pomocowych, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Sectio D, Medicina, Vol. LX, Supl. XVI”, N 4”; 435-438
8. Pyżalski J. (2006) Sytuacje trudne związane z relacjami interpersonalnymi w środowisku pracy pedagoga, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, Sectio D, Medicina, Vol. LX, Supl. XVI, N 6”; 244-448
9. Pyżalski J. (2006) Temperament a stan zdrowia i zachowania zdrowotne pedagogów młodzieżowych ośrodków wychowawczych i placówek ogólnodostępnych, „Przegląd Badań Edukacyjnych”, 2 (3); 43-59
10. Pyżalski J. (2007) Dyscyplina w polskiej szkole, „Remedium”, 7; 6-7
11. Pyżalski J. (2007) Nauczyciele wobec złego zachowania, „Remedium”; 8, 4-5
12. Pyżalski J. (2008) Wsparcie dla nauczycieli, „Remedium”, 1; 4-5
13. Pyżalski J. (2008) Co stresuje nauczycieli, „Remedium”, 7-8; 6-7
14. Pyżalski J. (2008) Agresja elektroniczna – wirtualne ciosy, realne rany (1), „Remedium”, 9; 27-28
15. Pyżalski J. (2008) Agresja elektroniczna – wirtualne ciosy, realne rany (2), „Remedium”, 10; 28-29

16. Pyżalski J. (2008) Obciążenia psychospołeczne w zawodzie nauczyciela – wstępne wyniki badań uzyskane Kwestionariuszem Obciążeń Zawodowych Pedagoga (KOZP), „Medycyna Pracy”, 3; 229-235, (9 punktów MNISW)
17. Pyżalski J. (2008) Obciążenia psychospołeczne w miejscu pracy pedagoga związane z niewłaściwymi zachowaniami uczniów, „Medycyna Pracy”, 4; 307-313,
18. Pyżalski J. (2009) Agresja elektroniczna dzieci i młodzieży. Różne wymiary zjawiska, „Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka”, 1; 12-27
19. Pyżalski J. (2009) Agresja elektroniczna – wirtualne ciosy, realne rany (3), „Remedium”, 10; 10-12
20. Knol K., Pyżalski J. (2011) Mobbing elektroniczny. Analiza rozwiązań profilaktycznych i interwencyjnych, „Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka”, 1; 68-83
21. Pyżalski J. (2009) Agresja elektroniczna i mobbing elektroniczny w kontekście zaangażowania w stosowanie nowych technologii komunikacyjnych, „Kwartalnik Pedagogiczny”, 4; 31-52
22. Plichta P., Pyżalski J. (2002) Terapia nacelowana na wypalenie zawodowe pedagoga warunkiem skuteczności jego pracy, w: J. Pańczyk (red.) Forum Pedagogów Specjalnych XXI wieku, Tom III, Łódź, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
23. Pyżalski J. (2003) Analiza efektywności środków angażujących techniki rozwiązywania sporów, w: T. Sołtysiak, J. Sudak-Malukiewicz (red.) Zjawiskowe formy patologii społecznych oraz profilaktyka

i resocjalizacja młodzieży, Bydgoszcz, Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej

24. Pyżalski J. (2004) Gdzie jest w wychowaniu resocjalizującym nieletnich miejsce na wolność?, J. Pańczyk (red.) Forum Pedagogów Specjalnych XXI wieku, Tom V, Łódź, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
25. Pyżalski J. (2005) Reakcje nauczycieli na zachowania destruktywne uczniów jako czynnik indukujący marginalizację, w: W. Kubik, B. Urban (red.) Uwarunkowania i wzory marginalizacji społecznej współczesnej młodzieży, Kraków, WAM
26. Pyżalski J. (2006) Techniki utrzymania dyscypliny i wywierania wpływu (model czterech kół zębatach), w: J. Pańczyk (red.) „Forum Pedagogów Specjalnych XXI wieku”, Tom VI, Łódź, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
27. Pyżalski J. (2006) Co jest obciążeniem dla polskich nauczycieli? Wybrane wyniki uzyskane Kwestionariuszem Obciążeń Zawodowych Pedagoga, w: B. Bobeł, M. Ganczarska (red.) Wybrane problemy edukacji i terapii w Polsce i zagranicą, Opole, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego
28. Pyżalski J. (2007) Uczniowie, którzy źle się zachowują – punkt widzenia nauczycieli, w: B. Jachimczak, B. Olszewska, D. Podgórska-Jachnik (red.) Miejsce Innego we współczesnych naukach o wychowaniu, Łódź, Satori
29. Pyżalski J. (2007) Co jest obciążeniem zawodowym pracowników socjalnych? Wstępne badania Kwestionariuszem Obciążeń Zawodowych Pracownika Socjalnego, w: P. Spodenkiewicz (red.) Czy jesteśmy skuteczni? Badanie efektywności stosowania kontraktu socjalnego jako narzędzia integracji społecznej, Łódź, Hobo

30. Pyżalski J. (2007) Siła i uległość w utrzymaniu dyscypliny w klasie – czy istnieje alternatywa?, w: B. Śliwerski (red.) Pedagogika alternatywna – postulaty, projekty i kontynuacje, Kraków, Impuls
31. Pyżalski J. (2007) Radzenie sobie z zachowaniami destruktywnymi uczniów – wyzwanie dla kształcenia nauczycieli, w: T. Gumuła, T. Dyrda (red.) Kształcenie kandydatów na nauczycieli – teoria i praktyka, Kielce, Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej
32. Plichta P., Pyżalski J. (2007) Profilaktyka wypalenia zawodowego w kształceniu pedagogów specjalnych – prezentacja warsztatu, w: T. Gumuła, T. Dyrda (red.) Kształcenie kandydatów na nauczycieli – teoria i praktyka, Kielce, Wydawnictwo Akademii Świętokrzyskiej
33. Pyżalski J. (2007) Zagrożenia i obciążenia w pracy pedagoga specjalnego, w: M. Libiszowska-Żółtkowska (red.) Czego obawiają się ludzie, Warszawa, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego
34. Pyżalski J. (2008) Radzenie sobie nauczycieli z negatywnymi zachowaniami uczniów – skuteczność czy manipulacja, w: Bl. Chrzanowska, B. Jachimczak (red.) Miejsce Innego we współczesnych naukach o wychowaniu, Wyzwania praktyki, Łódź, Satori
35. Pyżalski J. (2008) Metody nauczycielskie stosowane do uczniów, którzy źle się zachowują, w: T. Żółtkowska, M. Wlazło (red.) Pedagogika specjalna – koncepcje i rzeczywistość, Socjopedagogiczne aspekty rehabilitacji osób niepełnosprawnych, Szczecin, Uniwersytet Szczeciński
36. Pyżalski J. (2008) Nie działały na nich żadne prośby, ani groźby – sytuacje szczególnie trudne wychowawczo w kontekście dyscypliny w szkole, w: U. Bartnikowska, Cz. Kossakowski, A. Krause (red.)

- Współczesne problemy pedagogiki specjalnej, Olsztyn, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko- Mazurskiego
37. Pyżalski J. (2008) Mentoring jako specyficzna relacja wspierająca rozwój, w: E. Dubas, J. Pyżalski, M. Muszyński, J. Rapuš Pavel (red.) Wspieranie rozwoju bezrobotnych 50+. Doświadczenia projektu Adults Mentoring, Łódź, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
38. Pyżalski J. (2008) Adults Mentoring – założenia projektu, w: E. Dubas, J. Pyżalski, M. Muszyński P., J. Rapuš Pavel (red.) Wspieranie rozwoju bezrobotnych 50+. Doświadczenia projektu Adults Mentoring, Łódź, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
39. Pyżalski J. (2009) Cyberbullying – stare wino w nowej butelce, w: L. Jakubowska-Malicka, A. Kobylarek M. Pryszmont-Ciesielska (red.) Audiowizualność, Cyberprzesterzeń. Hipertekstualność. Ponowoczesne konteksty Edukacja, Wrocław, Oficyna Wydawnicza ATUT
40. Pyżalski J. (2008) Mentoring w pracy z osobami bezrobotnymi 50+ jako szansa na przeciwdziałanie wykluczeniu tej grupy, Konferencja “Wykluczamy wykluczenie – prolog, materiały pokonferencyjne, Łódź, Instytut Edukacji Ustawicznej
41. Pyżalski J. (2009) Bullying (mobbing) jako specyficzny typ agresji rówieśniczej, w: B. Rokicka (red.) Poradnik pedagoga szkolnego. Gimnazjum i szkoła ponadgimnazjalna, Warszawa, Dr Josef Raabe. Spółka Wydawnicza
42. Pyżalski J. (2009) Agresja elektroniczna wobec pokrzywdzonych – Inny jako ofiara agresji, w: I. Chrzanowska, B. Jachimczak, D. Podgórska-Jachnik (Red.) Miejsce Innego we współczesnych naukach o

- wychowaniu. Trudy dorastania, trudy dorosłości, Łódź, Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Łodzi /Edukacyjna Grupa Projektowa
43. Pyżalski (2009) Cyberbullying w szkole – dlaczego tak łatwo przekracza się granice, w: M. Baryluk, M. Wawrzak-Chodaczek (red.) Wartości w komunikacji różnych grup społecznych, Toruń, Wydawnictwo Adam Marszałek
44. Pyżalski J. (2010) Polscy nauczyciele i uczniowie a agresja elektroniczna – zarys teoretyczny i najnowsze wyniki badań, w: M. Jędrzejko, D. Sarzała (red.) Człowiek i uzależnienia, Pułtusk-Warszawa. Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztora, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR
45. Pyżalski J. (2010) Wypalenie zawodowe w profesjach społecznych, czyli tam, gdzie nauki społeczne spotykają się z medycyną pracy, w: E. Bilaska (red.) Wypalenie zawodowe pracowników placówek resocjalizacyjnych – zjawisko, zagrożenia, wsparcie, Warszawa, Pedagogium
46. Plichta P., Pyżalski J. (2010) Kwestionariusz Obciążeń zawodowych Pedagoga – charakterystyka i możliwości wykorzystania w profilaktyce stresu i wypalenia zawodowego nauczycieli, w: E. Bilaska (red.) Wypalenie zawodowe pracowników placówek resocjalizacyjnych – zjawisko, zagrożenia, wsparcie, Warszawa, Pedagogium
47. Pyżalski J. (2010) Agresja w materiałach publikowanych w Internecie przez użytkowników – flirt tradycyjnych i nowych mediów, w: J. Drozdowicz, M. Bernasiewicz (red.) Kultura popularna w społeczeństwie współczesnym. Teoria i rzeczywistość, Kraków, Oficyna Wydawnicza „Impuls”

48. Pyżalski J. (2010) Agresja elektroniczna wśród 15-latków w Polsce, Warszawa, Instytut Psychiatrii i Neurologii.
49. Pyżalski (2010) Dyscyplina stymulująca wysokie osiągnięcia uczniów, w: I. Nowosad, I. Mortag, J. Ondrakova (red.) Jakość życia i jakość szkoły. Wprowadzenie w zagadnienia jakości i efektywności pracy szkoły, Zielona Góra, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego
50. Pyżalski J. (2011) Agresja rówieśnicza online i offline wśród gimnazjalistów. Wybrane uwarunkowania i konsekwencje, w: B. Szmigielska (red.) Edukacja w dwóch światach offline i online, Krakow, WiR Partner
51. Pyżalski, J., Kaczmarek-Śliwińska M. (2011). Konwergencja mediów jako mechanizm wiktyimizacji dziennikarzy w obszarze agresji elektronicznej, w: W. Machura, J. Sobczak(red.). Media – czwarta władza? T. III., Opole, Wydawnictwo Naukowe SCRIPTORIUM
52. Pyżalski J. (2011) Różne barwy agresji elektronicznej dzieci i młodzieży, w: M. Szpunar (red.) Paradoxy internetu. Konteksty społeczno-kulturowe, Toruń, Wydawnictwo Adam Marszałek